

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

56. Goæ Soc. labores fructuosi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

gulis vtrò, plenèque impertio, vnùmque me cenſeo de Societate hæc ſancta, tametſi vita iis valdè abſimilem, valdèque imparem. Omni eos fauore proſequor, & amo in Ieſu Nazareno, ſed amore candido; ſuco procul, & ſimulatione; ſedes iis, & Eccleſias tribuo vbi degant, & vnde ad opus alienæ ſalutis exeant. Digni ſunt quos ſuis identidem litteris R. Veſtra conſoletur, mandandum quoque videretur P. M. Simoni, vt operatum ſuppetias iis ex Luſitania mitteret; eſt enim vaſtus regionis ager, operarij pauci, & immenſa laboris materia.]

55

Luſitaniz re-
gis Ioan. 3 be-
neſicia in So-
cietatem.

Sed venere hoc eodem anno ad Regem in Luſitaniam, ab eius Miniſtris ſuſcripta diſtinctius, quanta noſtri per Indiam gererent, quæ cum in ſecretiori ſuo Senatu retuliſſet, addidit in Societatis laudem; multa; nec vna contentus verborum commendatione; ſtatuit quæ tùm Collegia, tùm Seminaria erudiendæ iuuentuti fundata in Indiis fuiſſent, vel in poſterum fundarentur, conererentur Patribus vniuerſa; idque Procuratori ſuo Coſmo Anneſio confiſciendum mandauit. Indiarum item Proregibus, & arcium Ducibus iniunxit, vt è Fiſco Regio, naues, com-
meatùſque Patribus præberent, quoties Dei obſequium eos aliquò euo-
caſſet; & quicquid demùm Patribus viſum foret ad mores corrigendos, & ſtabiliendam Fidem in locis, & arcibus Regiæ ditionis conducere, ex-
querentur omnia diligenter: totum denique onus ſalutis infidelium
procurandæ cum facultate regni in Oriente proferendi, à Chriſti Vica-
rio acceptum, in Societatis humeros incumbere voluit. Poſtremò ſcri-
ſit ad Summum Pontificem, plenas de noſtrorum in Indiis ſtrenua ope-
ra litteras, ac nominatim de Rege Tanoris ad Chriſtum adducto, & bea-
ta morte Antonij Criminalis; monens ſibi propoſitum in Europa, &
India Societati domos, & Collegia magno numero ponere, in quibus præ-
ſtantes operarij fingerentur, Chriſti Euangelio Mauros, & Ethnicos per
vniuerſum Orientem exculturi. Rogans propterea Simonem Roderi-
cium quem ad hoc miſiſſet benignè audiri, munitique iis facultatibus
quæ ad promotionem, tam ſancti operis conferrent.

56

Goz Soc. la-
bores fru-
ctuoli.

Iam vt à Goa (quæ caput Indiæ) ordiar eos motus ciebant Patrum
conciones, eòſque agebant populi concurſus, vt migrandum fuerit in
capaciorem Baſilicam Patrum S. Franciſci, qui pro mutua nobiſcum,
perpetuæque beneuolentia, vtrò hanc nobis prolixè commodarunt, vt-
que ſemel guſtatus æternorum ſapor, famem proritat non ſaturat, contra
quàm ſoleant ſenſuum voluptates; auarè ſecum pij auditores, actum iri
putarunt, ſi de iis ſemel, aut iterum per hebdomadam audirent. Dulce
igitur animi pabulum largius cupere, ambire noſtrorum religioſam pru-
dentiam, ſub qua duas nonnulli, plures alij hebdomadas informarentur
exercitiis S. Ignatij; inde vſu contracto meditandi, quotidianum ad hoc
tempus ſibi ſeponere, quo ſoli cum Deo, ſecumque agerent; hinc iam
tùm, poſteaſque deinceps, fertilis ad religioſos ordines, Societatem
præſertim acceſſio, ingenti bono miſerabilium Ethnicorum: præter il-
los enim qui Cocini, Bazaini, & in Piſcaria Societati dedere nomen,
Antonius

Antonius Gomezius breuissimo tempore Goæ solum, septem & viginti admisit Lusitanos, nobiles, & spei egregiæ iuuenes, quod feracis Goæ nostrorum virtutis, malo indicium haberi, quàm prudentiæ Gomezij, tot simul in Societatem manipularim congerentis, cum paucos ex multis legere debuisset, ex paucorum delectu approbare paucissimos: quare Xauerius cui semper hominum de Societate cordi magis fuit virtus quàm numerus, ex Iaponia redux, inter alias Gomezij, quas statim emendauit præcipitati feruoris aberrationes (de quibus inferius) leuauit Societatem illorum onere, qui eam gravaturi numero suo erant, non subleuaturi Apostolica opera, & virtutis luce ornaturo. In ea copia, piorum operum, quibus Goæ Patres Christianam virtutem instaurabant, soli aliqua ope destituebantur vincti; qui tamen illa egebant præ cæteris; illuc enim rei, tanquam in regni publicum carcerem vndique trahebantur, numerosa foex, & scelerata colluies hominum facinorosorum, qui simul conclusi, tabe reciproca peiores fiebant. Ad eos iuuandos, status in hebdomada dictus dies; Berzeus cum aliquot locis ad eos verba fecit, & tam appositè ad præsentem eorum necessitatem, & conditionem cum iis actum, vt normam viuendi susciperent non mediocriter Christianam; curati sunt iis, libri aliquot pij in communem vsu, vt diem utiliter fallerent, sapienti planè instituto ad elidendam perniciem otij, vinctos plurimum in omne flagitiũ proritantis. Ad hæc illorũ è numero lectus est, ætate, ac sensu melior, qui aliis præesset, inuigilaret moribus, carperet insolentes; doceret tunc primùm adductos, conseruaret inductum morem quotidianæ pietatis, & parandi suis temporibus animi ad Sacramentorum vsu. Nec minori prouentu caritatis Paulus Camers, Nosocomium aperuit, Collegio proximum, Christianis iuxta, & Ethnicis, magno utrobique, ani norum, & corporum leuamento; nam quos ab inolito, obstinatòque cultu Idolorum, rationum vis nulla dimouerat, humilis beneficentia impensi sibi à Patribus ministerij expugnabat, emollitque in lachrymas sacrum Baptisma flagitabant, quo mox vt erant expiati, complures casta innocentia genitalis, quàm adepti fuerant intacta veste, in cælum euolabant. Suggerebat autem Nosocomio sumptus de arca sua Deus, hoc est de publica largitate, quæ pro ægrotorum numero augebatur; tùm quod opus perfectè omnibus laudatum commendabatur sanctimonia Camertis, omnibus obseruanda, qui ad captandam pauperibus stipem quæstor exibat in publicum; domi verò in Nosocomio, valetudinis curator, Medicus, Pater, & omnia, omnibus, miseris illis erat. Nec infelicius in Idololatriæ laboratum. Vnius conuersio, quod singularis sit; reliquorum instar hęc à me narrabitur. Hanc peregit Berzeus, homo igne succensus diuino; contigit in quodam ex valdè insignibus Braçmane, fuitque potentis ad alios eius sectæ, Christo subiugandos exempli. Casu in illum Berzeus incidit otiosè per urbem animum laxantem, cinctum magno Braçmanum comitatu, cum instigari se interiùs sensit, vt se illis ingereret, disputaturus de religione,

vel eorum, vel nostra, vtrumque iis foret lubitum; nec abnuere Bracmanes plurimi, vnius prouocationem; sed eò illustrius ad veram Fidei splendorem, quò illos sapiùs argumentis ex communi sensu, ad asserendum Christianorum mysteria depromptis, obmutescere coëgit & cum ipsi tot essent, aduersariam vnius causam suo silentio probare. Nam etsi quorundam iuuenilis audacia dissimularet indignationem, ac pudorem, redderetque pro responsione conuitia; sed maturiores, qualis ille quem affectabantur veluti Principem, nomine Locuus, aliquis Summi Veri peruasit radins; & conuictis Berzeus, comiter valedicens, nonnulla iis reliquit monita, quæ apud se per otium versarent. Nec messem semina, nec Berzei spem, ac vota, ingrati reddidere; adeo biduo post Bracmanes Locuus, initiari ab eo Christianorum Baptismo postulari; cogi se ad hoc clara luce perspectæ veritatis, & velle se animam in tuto ponere. Idem multos cum eo tenebat studium, inter quos vxor, & ex fratre nepos, & alius ex Ethnicorum primariis. Excepti effusa gratulatione, & quæ nondum satis perceperant edocti, magno apparatu in Templo nostro expiati sunt vitali fonte; vnde Locuo vrbis Gubernator esse pater Lustricus voluit, & mutatione nominis tenui Lucam appellauit; vxor Isabella, nepos Antonius nominati. Post hæc equis instructu magnifico stratis imponuntur, & Lusitanorum nobilitate vniuersa, multisque Bracmanum pompam ornantibus, ad festos campanarum sonos, & tormentorum fragorem circunducuntur vrbe tota, palmis vbiq̃ue pretiosaque veste eleganter exulta; inter quæ ille vocis Ethnicorum longè gratior sonus; profitentium, patri suo Christiana complexo mysteria, haudquaquã se velle filios videri degeneres; reque ipsa multi eius exëplo Christianis adiuncti: octiduũ tenuit lætitiæ eius celebritas; quibus elapsis Gubernator Bracmanem Lucam summi Tanadaris munere honestauit, qui Magistratus magnæ illic est dignitatis. Quamvis autem crebra cum Bracmanis velitatione, semper Christo lucriferent nonnulli; verum haud paulò plures, aduersus illum animos obstinabant; tolerandi quidem, si vnus sibi nocere contenti, aperto Marte, ac velut federe non obstitissent religioni propagandæ, nec suæ superstitionis sacrilegia omnia in Goæ suburbiis publicè actitassent, graui offensione imbecillæ adhuc Christianitatis, grandi quoque obice infidelibus ad Christum perducendis. Extremo huic malo, extremum remedium tandem Gomezius expunxit à Gubernatore: Pelli eo ex loco Bracmanes obtinuit; & pœna capitis, ac bonorum sanciri, ne quis tota insula cœtum cogeret ad Pagodes, aut eos publica impertiretur adoratione. Ita detractis mendacio Magistris, & veritati aduersariis, tota Euangelij præconio, aperta, & libera regio patuit; cui ad multitudinem incolarum, cum nostri angustè sufficerent, adhibebant iis instituendis iuuenes in S. Fidei seminario educatos, natione Malabares, & eiusdem linguæ cum indigenis Ethnicis; compositas sibi Lusitano sermone à Patribus conciones Malabaricæ, habebant ad Ethnicos, eo fructu, vt dies festus abiret nullus, quin multi apud

apud nos Christi lauacro ringerentur. Porrectus exinde latius ad insulas labor ad Choranum, ad Diuar, Noruam, & attinentia Goam mediterranea, etiam semel ad vsque Zeilannum quod Patres quatuor nauigarunt, vt eius insulæ nouum Regem, Christi imperio subderent.

Istarum expeditionum fortunati proventus orbem Christianum mirè recreabant; perferebatur enim eorum famâ in Europam, tam nobili Patrum encomio, vt Vlyssiponem ad amicum scriberet Gubernator, eorum labores maiorem in modum Indiæ probari, tantâ enim ex iis conuersionem sequi animarum, vt ad agendas nimum gratias quisquis hanc cerneret cogereur, vitæque sua neophytos illos primam sub Ecclesia nascente, Apostolorum formam exprimeret. Sed augustiora narratis hæctenus referri potuissent, si rerum quas dicam ingentium præclara initia, sortita non essent exitus infidos; attingendæ sunt tamen breuiter, vel hoc solum vt sua diuinis iudiciis reuerentia præsteret, & hoc erudiantur magisterio qui sunt similia tractaturi.

Est regnum Tanoris in littorali plagâ Malabarum; ab Austro Cranganor, à Septentrione Calcutium adiacet. Metropolim habet regno cognominem; agrum planum, apertum, frumenti, & palmarum feracem, cuiusvis culturæ docilem & aquis cælo, terraque diuitem, quæ bruma ineunte, totam latè stagnantes, regionem efficiunt paludosam, nullo vsquam procliuu exhauriente illas in vicinum mare: quare pingui limo, fecundant humum, absque vlla tamen salubris auræ vitiatione, leui panno incolæ corpus velant, ab umbilico ad genua, cætera nudi ob cæli æstus immodicos: sunt tamen ingentis animi, maxime Naires (quæ vox nobilitatem vniuersam comprehendit) principum robur præcipuum. Obtinebat hoc & propinqua regna Saracenus, idemque cultor Idolorum, magnitudine animi, & bello nominatissimus, breuique si arma liberet exere, vicinas ditiones, propriis adiecturus. Forma, præter hæc imperio digna, opulencia, largitate, morum elegantia supra barbarum spectandus, præ omnibus tamen acri sapientiæque ingenio, & in religionem Christianam inde iam à teneris propenso; cuius, vt primum de illa cognouit, desiderio captus est non modò induendæ, sed in regnum quoque inducendæ. Corroborabat hunc eius animum F. Vincentius Franciscanus, & præfidiarj arcis Ciales Lusitani, quos parum distantes, & adhibebat familiariter, & suis portibus eorum commercia libenter admittebat. Sed confinium Principum ab eo sibi timentium, & germani maioris decenni coniuratione, hanc mentem distulit, ne qui hostem externum ægrè ab se valebat defendere, intestinis suorum factionibus peteretur, qui omnes profitebantur Mahometem. Vicario interim Cocinensi Ioanni Soares cum Episcopus Goanus, & Gubernator Indiæ mandassent, officiose illum, & crebro viseret, incenderetque desiderio optati diu boni, anno 1549. ad eum venit, cum Cosmo Annesio & arcis Ciales Præfecto; specie quidè honoris exhibendi, re autem vera extundendi ab illo rationibus, vt tam lentas moras tandem excuteret; tantumque potuit apud il-

57
Tanoris Regis infelix conuersio.